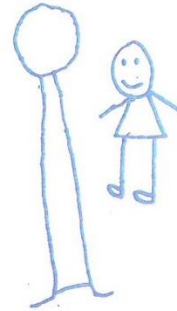
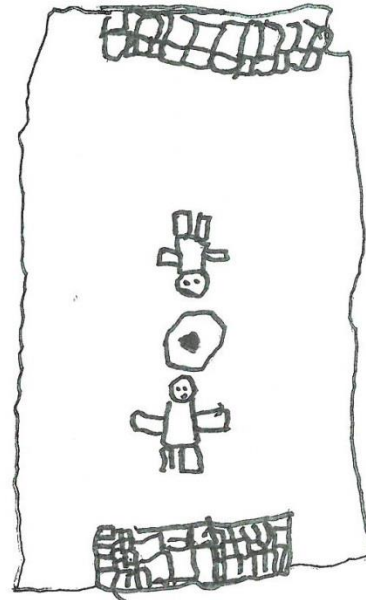

Rauman kaupungin esiopetussuunnitelma 2016

Äiti ja minä tulossa eskariin tutustumaan
-viveka

Lapsi ilostuu, kun oppii
tietämään miten kasvit kasvavat
-Nea

Pelataan jalkapalloa! Riittävä
liikunta ja kaveruus on tärkeää.
-Rasmus

Sisältö

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	4
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.....	4
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen	4
1.3 Opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut Raumalla	6
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	7
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	7
2.1.1 Esiopetuksen järjestäminen Raumalla.....	9
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	10
2.2.1 Esiopetuksen tehtävä Raumalla	11
2.3 Arvoperusta	12
2.3.1 Arvoperusta Raumalla	13
2.4 Oppimiskäsitys.....	14
2.4.1 Oppimiskäsitys Raumalla	14
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.....	14
2.5.1 Ajattelu ja oppiminen Raumalla	15
2.5.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Raumalla	16
2.5.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Raumalla	17
2.5.4 Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Raumalla.....	18
2.5.5 Laaja-alaisen osaamisen arviointi Raumalla	19
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	19
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	20
3.1.1 Toimintakulttuurin kehittäminen Raumalla	21
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa.....	22
3.2.1 Oppimisympäristöt Raumalla	23
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.....	24
3.3.1 Yhteistyö esiopetuksessa Raumalla.....	25
3.3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Raumalla.....	26
3.3.3 Yhteistyö siirtymävaiheissa Raumalla.....	28
3.3.4 Yhteistyön arviointi Raumalla.....	29
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	29
4.1 Monipuoliset työtavat	29

4.1.1 Monipuoliset työtavat Raumalla	30
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.....	31
4.2.1 Arviointi Raumalla	32
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	34
4.3.1 Tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet Raumalla	35
Ilmaisun monet muodot	35
Kielen rikas maailma.....	37
Minä ja meidän yhteisömme	38
Tutkin ja toimin ympäristössäni	40
Kasvan ja kehityn	42
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.....	44
Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa	44
Kaksikielinen esiopetus.....	45
4.4.1 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä Raumalla	46
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	47
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	48
5.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Raumalla	49
5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana	50
5.2.1 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana Raumalla	50
5.3 Yleinen tuki	51
5.3.1 Yleinen tuki Raumalla	51
5.4 Tehostettu tuki	53
5.4.1 Tehostettu tuki Raumalla	56
5.5 Erityinen tuki.....	56
5.5.1 Erityinen tuki Raumalla.....	61
5.5.2 Pedagogiset asiakirjat Raumalla	61
5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	63
5.6.1 Osa-aikainen erityisopetus Raumalla	63
5.6.2 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet Raumalla	64
6. Oppilashuolto	65
6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö	65
6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto	67
6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto	68
6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat.....	69
6.5 Oppilashuolto Raumalla	70

7. Eryyiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus.....	70
7.1 Paikallisesti päätettävät asiat	70

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys¹, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus².

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista³. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta termiä esiopetuksen oppilashuolto.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁴. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 13§

² Valtioneuvoston asetus (422/2012)

³ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

⁴ Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁵
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma⁶
- tasa-arvolain mukainen tasa-arvosuunnitelma⁷
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten⁸. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista⁹. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä¹⁰. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa¹¹. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaisesta opetuksesta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä¹². Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat¹³ laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen¹⁴. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa

⁵ Lastensuojelulaki (417/2007)12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

⁶ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

⁷ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

⁸ Perusopetuslaki 15 § 1 mom. (628/1998)

⁹ Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

¹⁰ Perusopetuslaki 47a (1267/2013); YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

¹¹ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

¹² Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

¹³ Perusopetuslaki 16 a ja 17a (642/2010)

¹⁴ Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.3 Opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut Raumalla

Rauman kaupungin esiopetussuunnitelma on laadittu osana Rauman esiopetuksen OPS2016-prosessia. Opetussuunnitelmaprosessiin ovat osallistuneet esiopetuksessa olevat lapset, heidän vanhempansa, henkilöstö ja yhteistyökumppanit. Prosessi vaiheistettiin seuraavasti: suunnittelu, osallistaminen, aineiston kokoaminen ja opetussuunnitelman jalkauttaminen. Ytimessä on eri toimijoiden sitouttaminen esiopetuksen opetussuunnitelmatyöskentelyyn esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014-asiakirjan hengen mukaisesti.

Rauman kaupungin esiopetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään suomenkielisenä. Paikallinen opetussuunnitelma on yksiköiden yhteinen. Yksityiset, esiopetusta antavat päiväkodit ja Rauman Freinetkoulu laativat omat esiopetuksen opetussuunnitelmansa, jotka pohjautuvat Rauman kaupungin opetussuunnitelmalle.

Esiopetuksen opetussuunnitelma rakentuu siten, että pääosa opetussuunnitelmasta on valtakunnallista perustetekstiä, jota täydennetään tarvittaessa luvun lopussa paikallisella näkökulmalla. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014-asiakirja kuvaa kattavasti ja seikkaperäisesti esiopetuksen järjestämisen periaatteet, tavoitteet ja arvot. Paikallinen osuus täydentää perusteita, eikä toista jo perusteissa mainittua. Tästä syystä paikallinen osuus saattaa joissakin luvuissa olla niukka. Lain naisten ja miesten tasa-arvosta mukainen tasa-arvosuunnitelma liitetään 1.1.2017 alkaen Rauman kaupungin oppilashuoltosuunnitelman yksikkökohtaiseen kappaleeseen 4.2.9., joka sisältää suunnitelman lasten/ oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Esiopetussuunnitelman paikallinen osuus pohjautuu kehittämissyhmien tuottamiin muistiinpanoihin, joita sitten on jalostettu esiopetussuunnitelmatekstiksi. Työskentelykohteina olivat arvot, paikalliset erityispiirteet, kehittäminen, arviointi ja lapsia koskevat suunnitelmat. Esiopetussuunnitelma on sähköisessä muodossa luettavissa internetissä. Esiopetussuunnitelman paperiversio jaetaan jokaiseen päiväkotiin ja lisäksi jokaiseen esiopetusryhmään opettajan työkappaleeksi.

Esiopetusryhmät ovat osallistaneet sekä lapset että vanhemmat opetussuunnitelmatyöskentelyyn. Rauman kaupungin esiopetussuunnitelma on lasten kuvittama. Lapset ovat piirtämällä kuvanneet näkemystään oppimissuunnitelman eri käsitteistä. Vanhemmat ovat osallistuneet työskentelyyn vanhempainilloissa ja ovensuukyselyissä. Esiopettajat olivat mukana idearivissä ja kehittämissyhmässä.

Monialainen ryhmä, johon kutsuttiin perusopetuksen, sosiaali- ja terveystoimen, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen, yksityisten päiväkotien, Turun yliopiston Rauman opettajankoulutuslaitoksen ja Rauman seurakunnan edustaja kokoontui kolme kertaa. Monialainen ryhmä muodosti opetussuunnitelman ohjaus- ja arviointiryhmän.

Esiopetussuunnitelman mukaisesti esiopetusyksiköt tekevät vuosisuunnitelman ja esittelevät sen lasten vanhemmille. Sidosryhmille vuosisuunnitelmasta tiedotetaan tarvittavilta osin. Lapsen esiopetuksen opimissuunnitelma tehdään jokaiselle lapselle.

Esiopetussuunnitelman valmistuttua keskiöön nousee esiopetussuunnitelmaprosessin viimeinen osio: jalkauttaminen. Jalkauttamisen tavoitteena on, että Rauman esiopetussuunnitelman teksti muuttuu käytännön esiopetuspedagogiikaksi.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan¹⁵. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta¹⁶. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin¹⁷ sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen,

¹⁵ Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)

¹⁶ Perusopetuslaki (628/1998) 4§

¹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella¹⁸. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki¹⁹, tasa-arvolaki²⁰, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus²¹ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus²².

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta²³. Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja²⁴. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa²⁵.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden²⁶, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia²⁷. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja²⁸.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta²⁹. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia³⁰. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipai-

¹⁸ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

¹⁹ Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

²⁰ Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

²¹ Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

²² YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

²³ Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

²⁴ Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

²⁵ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2-4 §

²⁶ Perusopetuslaki (628/1998) 9 § 2 mom.

²⁷ Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

²⁸ Perusopetuslaki 6 § 1 mom. (1288/1999) ja Varhaiskasvatuslaki 11 a § 1 mom. (580/2015)

²⁹ Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

³⁰ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

noinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.³¹

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön³². Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain³³ mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta³⁴. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

2.1.1 Esiopetuksen järjestäminen Raumalla

Raumalla esiopetusta järjestetään sekä koulujen yhteydessä toimivissa esiopetusryhmissä että päiväkotien kokopäiväryhmissä. Koulujen yhteydessä toimivat esiopetusryhmät ovat varhaiskasvatuksen hallinnoimia ja pääsääntöisesti niissä tarjotaan myös esioppilaiden tarvitsemat päivähoidon palvelut. Esiopetusryhmät muodostetaan lukuvuosittain perustuen esiopetusikäisten lasten määrään ja palveluverkkoon. Koska esiopetuksessa lapsen on tärkeä kuulua vertaisryhmään, on seitsemän lapsen vähimmäismäärä edellytys sille, että esiopetus voidaan aloittaa, pois lukien integroidut erityisryhmät. Kasvatus- ja opetuslautakunta on kokouksessaan 12.1.2016 vahvistanut 1.2.2016 voimaan tulevat esiopetuspaikan osoittamisen perusteet. Niiden mukaan lapsen esiopetuspaikaksi osoitetaan ensisijaisesti mahdollisimman lähellä lapsen kotia oleva esiopetuspaikka. Perheet voivat valita kaupungin omien esiopetusryhmien sijaan yksityisten päiväkotien tai Rauman Freinet-koulun tarjoamaa esiopetusta.

Vuorohoitoa tarvitsevien lasten esiopetus järjestetään ensisijaisesti vuoropäiväkodin esiopetusryhmässä. Jotta lapsen esiopetuksen säännöllisyys, vertaisryhmässä toimiminen ja kokonaistuntimäärä täyttyisivät, suunnitellaan esiopetus yksilöllisesti lapsen ja perheen tilanne huomioiden.

Valmistavaa esiopetusta järjestetään integroidussa ryhmässä, jossa valmistavan opetuksen lapsia on enintään 7.

Esiopetuksen opetuskieli on suomi. Englanninkielisessä lastentarhassa esiopetuksen opetuskielenä on osittain englannin kieli.

³¹ Perusopetuslaki (628/1998) 31 § 2 mom.

³² Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

³³ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

³⁴ Perusopetuslaki 4 § 1 mom. ja 7 § 5 mom. (628/1998)

Esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia lukuvuodessa ja päivittäinen esiopetusaika on 4 tuntia. Esiopetuksessa noudatetaan pääsääntöisesti perusopetuksen kanssa samoja työ- ja loma-aikoja. Kasvatus- ja opetuslautakunnan päätöksen mukaan pelkästään esiopetuspalvelua käyttävä lapsi on oikeutettu ilmaiseksi kuljetukseen, jos matka lähimpään esiopetusta antavaan paikkaan on yli 3 kilometriä.

Kasper 6v.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohdaksi on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen³⁵ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä.

³⁵ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5§

Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)³⁶.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan³⁷. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

2.2.1 Esiopetuksen tehtävä Raumalla

Esiopetus on osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua, joka alkaa varhaiskasvatuksesta ja jatkuu perusopetukseen, näin muodostaen johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Rauman varhaiskasvatusta ohjaava asiakirja on ”Lapsi kasvun polulla Raumalla”. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen suositellaan lapsen huoltajille, että lähettävä yksikkö toimittaa kopion lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta lapsen tulevaan esiopetusyksikköön. Mikäli huoltaja ei halua, että em. tavalla toimitaan, jää tiedon siirtäminen tältä osin huoltajan tehtäväksi. Rauman perusopetuksen opetussuunnitelman on valmistunut rinnan tämän asiakirjan kanssa.

Esiopetukseen ilmoittautuminen tapahtuu tammi-helmikuussa. Ennen esiopetuksen alkua lapsella ja hänen huoltajillaan on tilaisuus tutustua tulevaan esiopetuspaikkaan. Esiopetusyksikkö huolehtii kutsumisesta. Lapsen esiopetuksen tavoitteet kirjataan yhteisessä esiopettajan ja huoltajan/huoltajien kesken käydyssä keskustelussa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan (LEOPS), erityistä tukea saaville lap-

³⁶ Perusopetuslaki 16 a§ 1 mom. (628/1998)

³⁷ Perusopetuslaki 35 § (1040/2014)

sille henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS). Nämä suunnitelmat valmistuvat lokakuun loppuun mennessä. Ennen lapsen oppimissuunnitelman tekemistä esiopettaja keskustelee kunkin lapsen kanssa mm. tämän kiinnostuksen kohteista ja toiveista koskien esiopetusta. Myös nämä kirjataan oppimissuunnitelmaan. Lisäksi jokaisen lapsen kanssa tehdään oppimiskartoitus syyskuun aikana. Keväällä esiopetuksen päättyessä esiopettaja arvioi oppimissuunnitelman toteutumista yhdessä lapsen ja lapsen huoltajan kanssa ja tämän jälkeen oppimissuunnitelma siirtyy lapsen tulevaan kouluun tiedoksi Wilma-ohjelman kautta. Oppimissuunnitelmaan kirjataan myös lapsen mahdolliset tuen tarpeet koskien yleistä ja tehostettua tukea.

Esiopetus on tullut velvoittavaksi 1.8.2015 alkaen. Esiopetuksen tavoitteiden toteutumiseksi on tärkeää, että lapsi osallistuu säännöllisesti esiopetukseen. Vastuu tästä on lapsen huoltajilla. Mikäli lapsi sairauden tai muun syyn vuoksi on poissa esiopetuksesta, lapsen huoltaja on velvollinen ilmoittamaan siitä lapsen esiopetusryhmän henkilöstölle.

2.3 Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuisen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta

³⁸

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakkoodotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate³⁹. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

³⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

³⁹ Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

2.3.1 Arvoperusta Raumalla

Esiopetuksen keskeisiä arvoja ovat ilo, lapsen oikeus oppia, lämmin ja arvostava vuorovaikutus sekä turvallisuus.

Esiopetuksen arvot Raumalla	ILO	LAPSEN OIKEUS OPPIA	LÄMMIN JA ARVOSTAVA VUOROVAIKUTUS	TURVALLISUUS
Periaate	Ilo loistaa lasten silmistä	Jokainen lapsi oppii ja nauttii oppimisesta	Kunnioitamme toisiamme	Turvallisuus antaa hyvän kasvupohjan
Näin se näkyy	Ilo on naurua, kikatusta ja huppelyä mutta myös hiljaista onnea, tyytyväisyyttä ja hyväksytyksi tulemistä. Päivät ovat täynnä leikkiä sekä pieniä ja suuria elämyksiä. Hyväntuulisuus ja huumori maustavat päiviämme.	Oppiessaan lapsi tavoittelee jotakin omassa elämässään ainutkertaisen uutta tai harjaannuttaa jo oppimaansa. Kasvattaja tunnistaa erilaiset oppimistilanteet ja -tarpeet sekä tukee lasta oppimisessa. Oppiminen on prosessi, jossa matka on yhtä tärkeä kuin päämäärä.	Keskustelu on avointa ja rakentavaa. Jokainen on vastuussa ilmapiiristä. Yhteistyö kotien kanssa on meille tärkeää. Tyytyväiset lapset, huoltajat ja kasvattajat ovat esiopetuksen käyntikortti.	Turvallisuus on jokaisen asia. Riskit tunnistetaan ja korjataan. Hyvää ilmapiiriä vaalitaan. Sopimuksia ja ohjeita noudatetaan. Kiusaamista ei sallita ja kiusaamistilanteisiin puututaan välittömästi.
Näin toimimme	Kasvattajan aitous ja innostuneisuus ja kyky välittää. Oppiminen ja ystävyys tuottavat iloa. Annamme palautetta ja vaalimme yhteisöllisyyttä.	Kasvattaja toimii viisaana oppaana lapsen oppimisen polulla, muut lapset kannustavina matkakumppaneina. Annamme tarvittavan tuen ja kohtelemme tasapuolisesti kaikkia lapsia. Emme säästele rohkaisun ja kannustuksen sanoissa.	Kasvattaja on hyvä malli lapselle. Olemme sensitiivisiä lasten tarpeille. Pysähdymme kuuntelemaan lapsia ja olemme avoimia erilaisuudelle. Kohtaamme huoltajat henkilökohtaisesti mahdollisimman usein.	Kasvattaja toimii vastuullisesti. Järjestelmällisyys, rauhallisuus ja luotettavuus tuovat arjen turvallisuutta.
Arviointi	Arvot näkyvät toiminnassamme ja tulevat sitä kautta arvioituksi.			

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.4.1 Oppimiskäsitys Raumalla

Lapsi on aktiivinen oppija, tekijä ja osallistuja. Vuorovaikutuksessa ympäristön ja siinä toimivien toisten lasten ja aikuisten kanssa lapsi oppii uusia tietoja ja taitoja. Oppiminen tapahtuu leikkien ja liikkuen, tutkien ja työtehtäviä tehden sekä itseä ilmaisten. Kasvattajat huolehtivat siitä, että oppimisilmapiiri on turvallinen, lämmin ja kannustava sekä oppimiseen innostava. Lasten luottamusta omiin mahdollisuuksiin oppijana tuetaan. Kasvattajat vaalivat lasten oppimismotivaatiota ja he ymmärtävät sen, että kukin lapsi oppii omalla tavallaan ja omassa tahdissaan. Oppimiskokonaisuudet rakentuvat sovittamalla yhteen lasten aikaisemmat kokemukset ja mielenkiinnonkohteet sekä esiopetuksen tavoitteet. Jokaista arjen tilannetta arvostetaan mahdollisena oppimistilanteena.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa:

toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatusta- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena⁴⁰. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävästä elämäntavasta omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävästä elämäntavasta sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opetettavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

2.5.1 Ajattelu ja oppiminen Raumalla

Esiopetuksessa lapset harjoittelevat ajatustensa ja käsitystensä perustelemista. Heitä ohjataan pohtimaan sitä, miten he ovat päätyneet tiettyyn lopputulokseen. Ajattelun ja pohdintojen tueksi lapsille voidaan opettaa esim. ajatuskartan tekemistä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

⁴⁰ Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

2.5.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Raumalla

Esiopetuksessa lapsi tutustuu myös kotikaupunkinsa historiaan ja kulttuuriin. Tutustumiskohteina ovat mm. Vanha Rauma, sen puutalo-miljö, tori, museot ja Pyhän Ristin kirkko sekä Lapissa Sammallahten alue. Rauman giältä eli paikallista murretta esiopetuksessa on mahdollista kuulla ja oppia autenttisisa tilanteissa tai raumalaisten kirjailijoiden lapsille suunnattujen tekstien välityksellä. Raumlainen kulttuuritarjonta tulee lapsille tutuksi osallistumalla Lasten Kulttuuriviikon esityksiin, vierailuilla teatterissa, elokuvissa, konserteissa, taidenäyttelyissä, erilaisissa muissa kulttuuritapahtumissa sekä museoissa ja kirjastossa.

Siiri 6v.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyden ja turvallisuuden sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään

liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

2.5.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Raumalla

Esiopetuksessa harjoitellaan ystävällisyyttä ja hyviä tapoja, sillä ne ovat keskeisiä lämpimässä ja arvostavassa vuorovaikutuksessa. Vertaisryhmässä lapsia ohjataan luomaan uusia ystävyyssuhteita ja lapsen syrjäytymistä ryhmässä pyritään ennaltaehkäisemään. Esiopetuksessa lapsia opetetaan ratkaisemaan ristiriitoja ja kiistakysymyksiä rakentavasti ja väkivaltaa kaihtaen. Kiusaamiseen puututaan välittömästi.

Rauman varhaiskasvatuksella on käytössä oma Kestävän kehityksen opas. Sitä hyödynnetään esiopetuksessa suunniteltaessa ja toteutettaessa em. aihealueen kasvatusta ja opetusta.

Monilukutaito

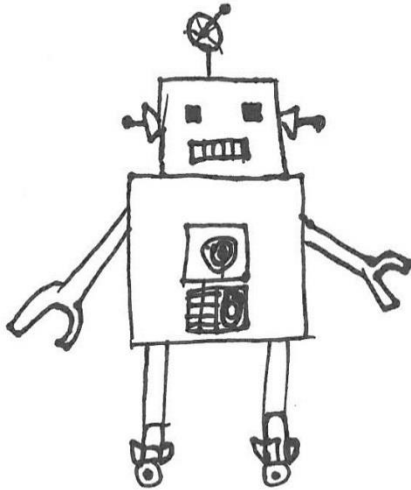
Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvallukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvallukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyä ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksuma turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Eino 6v.

2.5.4 Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Raumalla

Esiopetusryhmissä on lasten käytössä tabletti-tietokoneita. Niiden avulla mm. harjoitellaan erilaisia oppimislejää, tehdään omia animaatioita, etsitään tietoa internetistä ja harjoitellaan valokuvausta/dokumentointia. Tutustutaan erilaisiin teksteihin ja kuviin. Niitä analysoimalla ja tutkimalla opetellaan arvioimaan tekstien ja kuvien todenperäisyyttä. Vierailuilla ja retkillä lapsia opastetaan kiinnittämään huomiota ympäröivän maailman kuvalliseen (esim. liikenne-merkit) ja kirjalliseen (esim. mainokset) viestintään.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

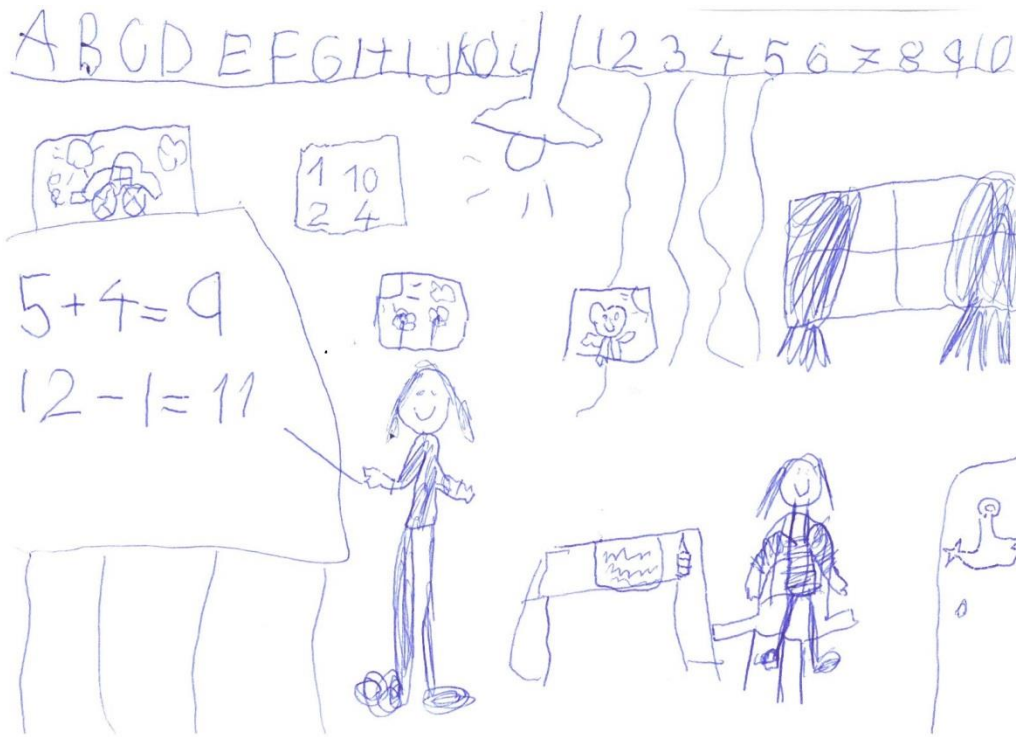
Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa⁴¹. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suoje- luun.

⁴¹ YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

2.5.5 Laaja-alaisen osaamisen arviointi Raumalla

Arviointi tapahtuu lapsia havainnoimalla ja lasten kanssa keskustelemalla sekä kasvattajan oman työn reflektoinnin kautta. Lapset harjoittelevat oman edistymisensä arviointia tarkastelemalla esiopetusvuoden aikana tekemiään ja keräämiään töitä.

Tamara 6v.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inkluusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuden liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

3.1.1 Toimintakulttuurin kehittäminen Raumalla

Toimintakulttuuri on yhteinen tapa toimia. Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on yhtenäinen, laadukas esiopetus. Esiopetuksessa lapsi on aktiivinen toimija, oppiminen on kokonaisvaltaista ja vuorovaikutteista. Tavoitteena on myös tehdä esiopetuksen arvot näkyväksi arjen toiminnassa. Arvoja ovat ilo, lapsen oikeus oppia, lämmin ja arvostava vuorovaikutus ja turvallisuus.

Toimintakulttuuria kehitetään vahvistamalla arviointia, pedagogista johtamista, lasten osallisuutta sekä henkilöstön sitoutumista yhteisiin toimintatapoihin.

Vaikka esiopetus tapahtuu vertaisryhmässä, niin jokainen lapsi huomioidaan yksilönä. Hän saa itselleen sopivia ja häntä kiinnostavia oppimisen haasteita. Henkilöstö auttaa keskustelemalla yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän kanssa lapsia huomaamaan yksittäisen lapsen tai koko lapsiryhmän oppimista ja edistymistä niin tiedoissa kuin taidoissa. Näin löydetään yhteisiä ilon aiheita. Mm. pienryhmätoimintaa hyödyntämällä kasvattajat huolehtivat siitä, että lasten yksilöllinen oppimistahti ja erilaiset oppimisen tavat mahdollistuvat.

Esiopetuksen henkilöstö ymmärtää toimivansa mallina lapsille. Lasten välillä ja lasten ja aikuisten välillä vallitsee avoin, lämmin ja toista arvostava ja kunnioittava vuorovaikutussuhde, jossa on tilaa kysymyksille ja pohdinnoille, yrittämiselle ja erehtymiselle, onnistumisen kokemuksille ja ilolle. Turvallinen ja kunnioittava ilmapiiri myös tukee lapsen kehitystä niin tunteiden tunnistamisessa, ilmaisussa kuin säätelyssä. Henkilöstö sopii tiimisopimuksella yhteistyön pelisäännöt.

Leikillä on tärkeä sija esiopetuksessa, ja siksi niin ohjatulle kuin omaehtoiselle leikille varataan esiopetuspäivässä riittävästi aikaa. Leikkiessään lapsi syventää jo oppimiaan tietoja ja harjoittelee mm. kielellisiä, sosiaalisia ja yhteistoiminnallisia taitoja. Esim. lasten itse (henkilöstön tuella) suunnittelemilla, käsikirjoittamilla, lavastamilla ja esittämillä näytelmillä (draamaleikki) lisätään lasten välistä yhteistyötä, vahvistetaan lapsiryhmän yhteishenkeä ja tuetaan lasten osallisuutta ja opetetaan vastuunottoa yhteisestä hankkeesta. Myös sääntöleikeillä ja erilaisilla peleillä on suuri merkitys lapsen oppimisessa ja tietojen omaksumisessa.

Lasten osallisuutta vahvistetaan järjestämällä keskusteluja, äänestyksiä ja kyselyjä lasten toiveista koskien esim. käsiteltäviä aiheita, retkikohteita, yhteisleikkejä tai luettavia kirjoja. Lasten mielenkiinnon kohteet ohjaavat toiminnan suunnittelua esiopetussuunnitelman perusteissa kuvatulla tavalla. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokainen lapsi on vuorollaan mukana suunnittelemassa yhteistä toimintaa ja sen sisältöjä. Lapset osallistuvat myös esiopetusryhmien omien sääntöjen ja ohjeiden laadintaan ja sitoutuvat noudattamaan niitä.

Arviointi tulee kiinteäksi osaksi esiopetusta. Arvioinnin apuna käytetään varhaiskasvatuksen arviointikansion materiaalia esiopetuksen vuosisuunnitelmassa annetun ohjeen mukaisesti. Esiopettajan ohjauksessa lapset oppivat vähitellen itsearviointia. Pedagogista johtamista vahvistamalla pyritään entisestään yhtenäistämään esiopetuksen toimintakulttuuria Raumalla.

Arviointi:

- *henkilöstöllä on tiimisopimus*
- *arviointikansion materiaali on käytössä*
- *pedagogiikan johtaminen vahvistuu*
- *lasten osallisuuden toteutuminen*

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä luvussa 4 kuvatut esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä⁴². Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumis-

⁴² Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

ta. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

3.2.1 Oppimisympäristöt Raumalla

Raumalla esiopetusta annetaan niin päiväkodeissa 3-6 -vuotiaiden kokopäiväryhmissä, integroiduissa erityisryhmissä kuin alakoulujen yhteydessä toimivissa esiopetusryhmissä. Päiväkodeissa toimivat ryhmät voivat hyödyntää päiväkotien eri tiloja ja piha-alueita, kun taas koulujen yhteydessä toimivat ryhmät hyödyntävät koulujen eri luokka- ym. tiloja ja pihvoja (esim. liikuntasali, tietokone-, musiikki-, puutyöluokka). Lisäksi koulujen yhteydessä toimivat esiopetusryhmät ruokailevat koulun ruokalassa. Päiväkodeissa toimivat esiopetusryhmät osallistuvat yhdessä päiväkotiryhmien kanssa erilaisiin päiväkodin tapahtumiin ja kouluissa toimivat taas yhdessä koululaisten kanssa koulun tapahtumiin.

Oppimisympäristöissä vallitsee iloinen, avoin, rohkaiseva ja kiireetön ilmapiiri. Lapsilla on mahdollisuus niin yhteiseen toimintaan kuin myös omaan rauhaan. Esiopetusryhmien kalusteet ovat sellaisia, että niistä voidaan muodostaa tarvittaessa erilaisia ryhmiä niin yksin kuin yhdessä työskentelyyn. Työvälineet ja materiaalit kuin myös kirjat, lelut ja pelit ovat lasten ulottuvilla. Oppimisympäristöt tukevat lasten luontaista uteliaisuutta ja luovuutta ja ne rakennetaan yhteistyössä lasten ja aikuisten kesken siten, että niissä mahdollistuu erilaisten oppimiskokonaisuuksien toteutuminen, monipuolinen leikki ja toiminnallisuus. Lisäksi niissä on mahdollisuuksia sekä ohjatulle että lasten omaehtoiselle liikunnalle. Esiopetusryhmien tiloissa on esillä lasten töitä ja eri teemoihin liittyviä lasten ja aikuisten yhdessä rakentamia näyttelyitä.

Ulkoalueista oppimisympäristöinä toimivat esiopetusryhmien piha-alueet, lähimetsät, kaupungin puistot ja maailmanperintökohde Vanha Rauma. Rauman kaupungin ja sen yhteistyökumppaneiden tarjoamat tilat ja palvelut (mm. liikuntapaikat, kirjastot, museot, konsertit ja teatteri-esitykset) sekä Rauman seurakunnan palvelut monipuolistavat oppimisympäristöjä.

Yhteistyössä terveydenhuollon, ympäristöterveydenhuollon ja kaupungin puhtauspalveluiden kanssa on laadittu Hyvinvoiva lapsi-hygieniaohjeet varhaiskasvatukselle. Näitä ohjeita noudatetaan soveltuvilta osin myös esiopetuksessa. Varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma 2010 ”Pidetä vaari vähäsi” on käytössä myös esiopetuksessa.

Arviointi

Arviointi kohdistuu oppimisympäristöjen fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin piirteisiin. Kasvattajat arvioivat oppimisympäristöä tiimipalaverissa ja he huolehtivat kysymällä lapsilta ja keskustelemalla lasten kanssa, että myös lapset voivat osallistua oppimisympäristöjen arviointiin. Arvioinnissa käytetään apuna myös varhaiskasvatuksen arviointikansion materiaalia. (Lomake 4.4 Esiopetuksen oppimisympäristön arviointi)

Valteri 6v.

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunni-

telmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla⁴³.

3.3.1 Yhteistyö esiopetuksessa Raumalla

Hyvä yhteistyö esiopetuksen eri toimijoiden välillä tukee lapsen kasvua ja oppimista. Yhteistyön tavoitteena on myös huoltajien osallisuuden vahvistaminen.

*Seuraavat yhteistyömuodot ovat käytössä Raumalla. Rauman kaupungin Oppilashuolto-suunnitelma 25.8.2015 koskee sekä esi- että perusopetusta ja siihen liittyen on perustettu esi- ja perusopetuksen yhteisiä **yhteisöllisiä oppilashuoltoryhmiä**, joissa on edustus esi- ja perusopetuksesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollosta. Ne esiopetusryhmät, jotka eivät toimi alakoulujen yhteydessä, kuuluvat useiden eri esiopetusyksiköiden muodostamaan yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään. (Tarkemmin luvussa 6) Muita koulujen kanssa tehtävän yhteistyön muotoja ovat kummitoiminta ja osallistuminen erilaisiin koulujen tapahtumiin.*

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyösuunnitelma, joka koskee myös esiopetusta, on laadittu varhaiskasvatuksen, lastensuojelun ja oppilashuollon edustajien yhteistyönä. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti ja yhteistyöhön liittyvistä käytänteistä järjestetään henkilökunnalle syksyisin tietoisku. Terveydenhuollon kanssa tehtävä yhteistyö on kiinteää. **Hygieniatyöryhmä**, johon kuuluu edustus eri varhaiskasvatus- ja esiopetusyksiköistä sekä terveydenhuollon hygieniahoitaja, kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Kokoontumisissa käsitellään lasten terveyteen ja oppimisympäristöjen terveellisyyteen ja hygienesuhteeseen liittyviä kysymyksiä. **Nortamon perhekeskuksen** työntekijöiden kanssa tehdään yhteistyötä yksittäisen lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Näissä asioissa keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat myös varhaiskasvatuksen omat kiertävät erityislastentarhanopettajat.

⁴³ Perusopetuslaki 47a (1267/2013)

Kasvattajien välisestä yhteistyöstä ja vastuualueista sovitaan syksyllä tiimipalaverissa ja asiat kirjataan tiimisopimukseen. Yhteistyön sisältöä ja toimivuutta arvioidaan esiopetusvuoden mittaan kasvattajien yhteisissä tiimipalavereissa ja henkilökohtaisissa tai tiimikohtaisissa kehityskeskusteluissa esimiehen kanssa.

Muita yhteistyökumppaneita ovat mm. Rauman kaupungin kulttuuri ja vapaa-aikatoimi, joka tarjoaa sekä palvelujaan että tilojaan esiopetuksen käyttöön, Rauman seurakunta sekä Turun yliopiston opettajakoulutuslaitos ja WinNova. Em. oppilaitosten opiskelijat suorittavat opiskeluunsa liittyviä työssäoppimiskärsäjä esiopetusryhmissä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämistä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohdaksi on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvu ympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

3.3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Raumalla

Yhteistyö lasten huoltajien kanssa on luonnollinen osa esiopetusta. Sen tavoitteena on saada tietoa lapsesta, hänen kehityksestään ja oppimisestaan, tutustua huoltajien toiveisiin ja odotuksiin esiopetusta kohtaan ja kertoa huoltajille esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta sekä lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä esiopetusvuoden aikana. Lapsen viihtyvyyden, kasvun ja oppimisen kannalta on tärkeää, että yhteys huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön välillä on luottamuksellinen ja kunnioittava.

Yhteistyö alkaa rakentua lapsen ja vanhemman tullessa tutustumaan esiopetusyksikköön ja sen henkilökuntaan. Huoltajien tuodessa ja hakiessa lasta esiopetuksesta vaihdetaan kuulumisia päivän tapahtumis-

ta. Huoltaja/huoltajat osallistuvat lapsensa esiopetussuunnitelman tekemiseen syksyllä ja keväällä yhteisessä tapaamisessa esiopettajan kanssa arvioidaan kulunutta esiopetusvuotta ja päivitetään lapsen oppimissuunnitelmaa ajankohtaisilla, kouluun siirtymiseen liittyvillä asioilla.

Yhteistyö vanhempien kanssa lapsen saaman tehostetun tuen ja erityisen tuen kohdalla on kuvattu luvussa 5.

Esiopetuksen muita yhteistyömuotoja ovat vanhempainillat ja tapahtumat (vähintään 2 toimintavuoden aikana), yhteiset kevät- ja joulujuhlat sekä esim. avoimien ovien päivät ja isovanhempien päivä. Yhteistyöhön kuuluvat myös erilaiset tiedotteet liittyen esiopetusryhmän viikko-ohjelmaan, retkiin tai muihin tapahtumiin. Tavoitteena on, että yhteydenpito koteihin on kiinteää. Mikäli lapsella on esiopetuskuljetus, yhteydenpitoon kiinnitetään erityistä huomiota ja yhteydenpitomuodot sovitaan huoltajien kanssa. Perinteisiä yhteydenpitomuotoja ovat reissuvihko, puhelut, tekstiviestit sekä sähköpostiviestit. Uutena viestintämuotona on käytössä Wilma-ohjelma.

Eemeli 6v.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvu- ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai

koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁴⁴. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

3.3.3 Yhteistyö siirtymävaiheissa Raumalla

Kaikki lapset ja heidän huoltajansa kutsutaan tutustumaan tulevaan esiopetusyksikköön ennen esiopetuksen alkua. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen huoltajille suositellaan, että lähettävä yksikkö toimittaa kopion lapsen viimeisimmästä varhaiskasvatussuunnitelmasta lapsen tulevaan esiopetusyksikköön. Mikäli huoltaja ei halua näin toimittavan, jää tiedon siirtäminen tältä osin huoltajan tehtäväksi. Jos esiopetukseen siirtyvällä lapsella on varhaiskasvatuksessa todettu erityisen tuen tarve, päivähoito järjestää tarvittaessa tiedon siirtämiseksi ns. nivelvaihepalaverin, johon osallistuvat lapsen huoltaja/huoltajat, lähettävän yksikön lastentarhanopettaja ja vastaanottavan yksikön lastentarhanopettaja ja tarvittaessa muita lapsen ja hänen perheensä kanssa työskenteleviä asiantuntijoita. Samoin toimitaan tarvittaessa tehostettua tukea saavan lapsen kohdalla.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen siirtyy hänen esiopetuksen oppimissuunnitelmansa Wilma-ohjelman välityksellä tulevaan kouluun. Tämä kerrotaan huoltajille, mutta oppimissuunnitelman siirtoon ei tarvita huoltajan suostumusta. Yksityiset päiväkodit toimittavat oppimissuunnitelmat toistaiseksi paperiversiona lapsen tulevaan kouluun. Lapsesta, joka on tehostetun tai erityisen tuen piirissä, järjestetään keväällä ns. nivelvaihepalaveri. Lähettävä esiopetusyksikkö toimii kokoonkutsujana. Palaverissa ovat läsnä vähintään esiopetuksen lastentarhanopettaja ja/tai erityislastentarhanopettaja sekä koulun edustajana luokanopettaja ja/tai erityisopettaja, mahdollisesti myös koulun rehtori. Esiopetusyksikön henkilöstö informoi vanhempia tiedonsiirron tärkeydestä sekä käytännöistä esiopetuksen ja perusopetuksen välillä.

Perusopetukseen siirtyvällä oppilaalla on mahdollisuus tutustua tulevaan kouluunsa vähintään keväällä järjestettävänä kouluuntutustumispäivänä. Koulu järjestää tutustumismahdollisuuden myös lasten huoltajille.

⁴⁴ Perusopetuslaki 40-41 § (642/2010)

3.3.4 Yhteistyön arviointi Raumalla

Esiopetusyksiköiden moninaista yhteistyötä arvioidaan toimintavuoden aikana mm. tiimipalaverissa, kehityskeskusteluissa, suunnitteluilloissa ja kehittämispäivässä. Joka toinen vuosi vanhemmille suunnataan sähköinen asiakastyytyväisyyskysely ja lisäksi yksiköiden käytössä on Arviointikansion lomake 6.2 Asiakaspalautte palautteen keräämistä varten.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnis-

tumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

4.1.1 Monipuoliset työtavat Raumalla

Kasvattajat ja lapset suunnittelevat yhdessä oppimiskokonaisuuksia, niin että lasten mielenkiinnonkohdeet ja henkilöstön tieto esiopetuksen tehtävästä ja tavoitteista yhdistyvät. Yhdessä mietitään myös työtavat, jotka toisaalta kiinnostavat lapsia ja toisaalta parhaiten sopivat kunkin oppimiskokonaisuuden käsittelyyn. Työtapoja valittaessa kiinnitetään huomiota myös siihen, että ne mahdollistavat hyvän vuoro-vaikutuksen lasten kesken kuin myös lasten ja aikuisten välillä. Monipuoliset työtavat tarjoavat lapsille erilaisia kokemuksia ja elämyksiä käsiteltävästä teemasta.

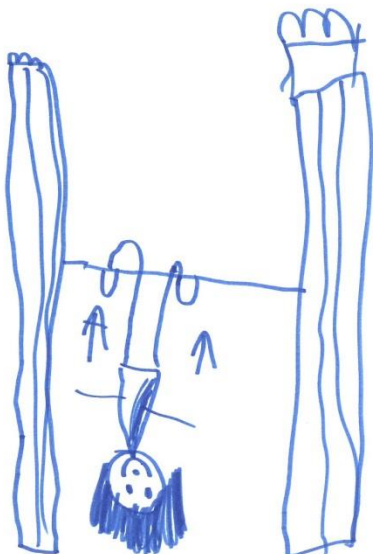
Työtapoja valittaessa otetaan huomioon myös kestävän kehityksen periaatteet: ekologisesti, sosiaalisesti/kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä kehitys. (ks. Rauman varhaiskasvatuksen kestävän kehityksen opas) Myös taiteelliseen kokemiseen ja työskentelyyn liittyvät työtavat ovat keskeisesti mukana esiopetuksen työtapavalikoimassa.

Koska työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde, kasvattajat huolehtivat siitä, että työtavat ovat toiminnallisia ja lasten aktiivisuutta, mielikuvitusta sekä luovuutta tukevia. Erilaisia työtapoja käyttämällä varmistetaan eri tavoin oppivien lasten oppimisen edistyminen. Työskentely voi tapahtua itsenäisesti, pareittain tai pienryhmissä, joiden koko vaihtelee joustavasti toiminnasta riippuen. Kasvattajat havainnoivat lasten kehitystä ja oppimista ja osaavat sen perusteella ohjata ja kannustaa lapsia työskentelemään myös uusien ja haasteellisten työtapojen parissa.

Työtapoja valittaessa huomioidaan lapsen luonnollinen tarve liikkua. Esiopetuksessa liikutaan päivittäin niin sisällä kuin ulkona sekä ohjatusti että omaehtoisesti. Liikkuessa lapsen tietoisuus omasta kehosta ja sen hallinnasta kehittyvät ja erilaiset liikunnalliset pelit ja leikit kehittämät myös mm. lapsen sosiaalisia taitoja ja rakentavat yhteisöllisyyttä.

Esiopetuksessa varataan päivittäin aikaa niin lasten omaehtoiselle kuin kasvattajien ohjaamalle leikille.

Leikki on esiopetuksessa keskeinen työtapo, sillä leikkiessään lapsi syventää niitä tietoja ja taitoja, joita hän on aiemmin oppinut. Rooli- ja ilmaisuleikit ovat tärkeitä, sillä niissä lapsi harjaannuttaa kielellisiä, sosiaalisia ja yhteistoiminnallisia taitojaan, käyttää mielikuvitustaan ja ratkaisee ongelmia. Sääntöleikeissä lapsi harjaantuu yhteistoimintaan ja yhteisten sääntöjen noudattamiseen. Hän saa kokemuksia onnistumisesta ja harjoittelee käsittelemään myös pettymyksen tunteita.

Saara 6v.

Arviointi

Eri oppimiskokonaisuuksien käsittelyn jälkeen lapset ja kasvattajat arvioivat yhdessä keskustelemalla tehtyjen työtapavalintojen onnistumista. Työskentelyä voidaan myös dokumentoida esim. videoimalla tai valokuvaamalla, jolloin jällempäin voidaan keskustella työskentelyn sujumisesta näiden pohjalta. Työskentelyn aikana aikuinen havainnoin yksittäisen lapsen ja ryhmän toimintaa ja edistymistä. Havaintojen pohjalta työtapaa voidaan tarvittaessa vaihtaa tai opetusta eriyttää. Kasvattajat tekevät myös itsearviointia työstään.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta⁴⁵. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä⁴⁶. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvu ympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla⁴⁷. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahuuksista ja kehittämisaalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan⁴⁸.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin⁴⁹. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jat-

⁴⁵ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

⁴⁶ Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

⁴⁷ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

⁴⁸ Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

⁴⁹ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

kossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumenttaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus⁵⁰. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimet sekä lapsen henkilötunnus ja todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

4.2.1 Arviointi Raumalla

Arviointi on osa esiopetusta ja sillä on esiopetuksen kokonaisuudessa kolme ulottuvuutta: se on opitun arviointia, arviointia oppimisena ja oppimista tukevaa arviointia. Syksyllä jokaiselle lapselle tehdään yhdessä huoltajan/huoltajien kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS), johon kirjataan lapsen henkilökohtaisia esiopetuksen tavoitteita. Ennen oppimissuunnitelman tekoa esiopettaja tekee oppimiskartoituksen, joka antaa kasvattajille tietoa yksittäisen lapsen ja lapsiryhmän tieto- ja taitotasosta. Esiopetuksessa arviointi perustuu siihen, miten esiopetukselle asetetut yleiset tavoitteet ja kunkin lapsen oppimissuunnitelmassa asetetut tavoitteet toteutuvat. Keskeistä arvioinnissa on lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymisen seuranta. Arvioinnin kohteena on lisäksi esiopetuksen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö. Arviointi auttaa esiopetuksen suunnittelussa ja kehittämisessä sekä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessä.

Raumalla arvioinnin apuna käytetään Rauman varhaiskasvatuksen arviointikansion monipuolista materiaalia. Esiopetuksen työkäytänteisiin kuuluvat ryhmien säännölliset tiimipalaverit, yksiköiden suunnittelu- ja arviointipalaverit, työsuunnitelman laadinta ja arviointi sekä kehittämispäivä, jolloin arvioidaan mm. kulunutta lukuvuotta. Kasvattajat refleктоivat omaa toimintaansa ja arviointia tapahtuu myös esimiehen kanssa käytävässä kehityskeskustelussa. Kehityskeskustelu voi olla myös kasvattajatiimin yhteinen.

⁵⁰ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

Arviointi on läsnä esiopetuksen arjessa niin lasten kuin kasvattajien työskentelyssä. Lasta kannustetaan arvioimaan omaa työskentelyään (itsearviointin harjoittelu), hän saa rohkeavaa palautetta ja häntä ohjataan arviointiin erilaisin kysymyksin työskentelyn aikana. Lapsen esiopetusvuoden aikana keräämiä töitä tarkastellaan yhdessä ja kasvattajat auttavat lasta huomaamaan edistymistään.

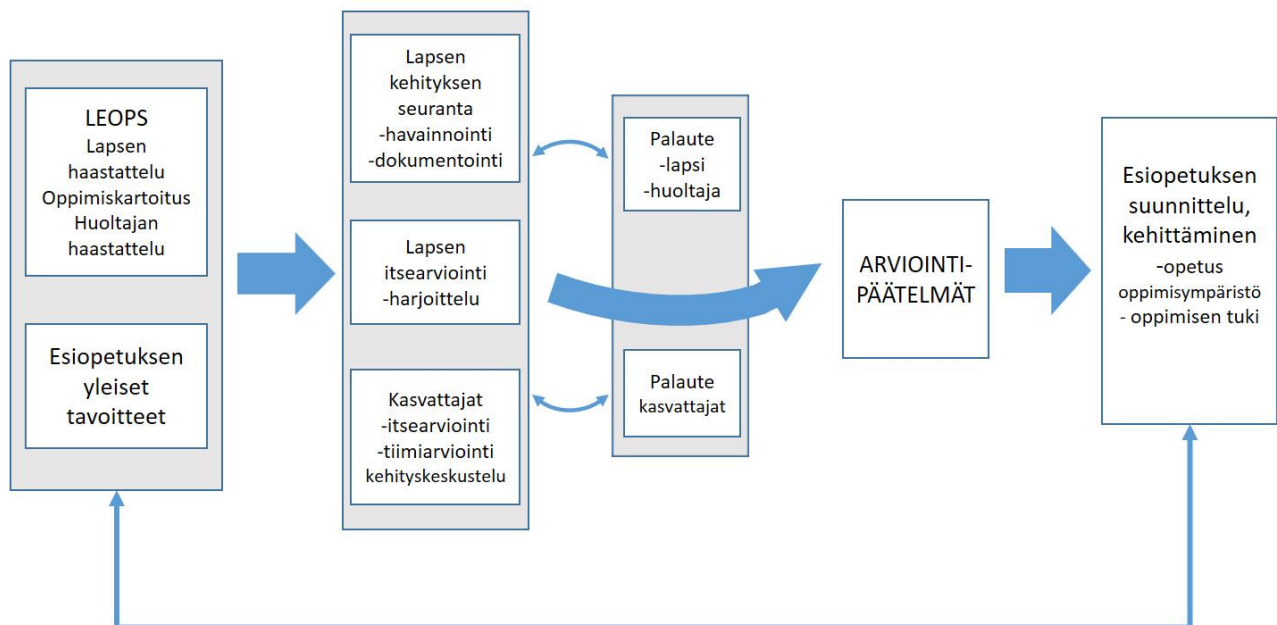
Vanhemmilla on mahdollisuus antaa palautetta henkilöstölle päivittäin lasta tuodessa tai hakiessa. Yksiköt voivat käyttää myös arviointikansion Asiakaspalautte-lomaketta ja joka toinen vuosi vanhemmille suunnataan sähköinen asiakastytyväisyyskysely. Sen tuloksia tarkastellaan kehittämispäivässä.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen siirtyy hänen keväällä esiopettajan ja huoltajan/huoltajien kanssa yhdessä päivitetty oppimissuunnitelmansa Wilma-ohjelman välityksellä tulevaan kouluun. Lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa kaupungin sisällä kesken toimintavuoden lapsen uudella esiopetusyksiköllä on käytössä lapsen oppimissuunnitelman tiedot Wilma-ohjelman kautta. Jos lapsi siirtyy esiopetukseen muuhun kuntaan, lähetetään lapsen oppimissuunnitelma postitse kyseiseen esiopetusyksikköön.

Esiopetuksen päätteeksi lapselle annetaan opetussuunnitelman perusteiden mukainen osallistumistodistus. Todistuksen ulkoasusta päättää kukin esiopetusyksikkö.

Seuraavassa kaaviossa on kuvattu esiopetuksen arviointiprosessin kulku Raumalla.

Esiopetuksen arviointiprosessi

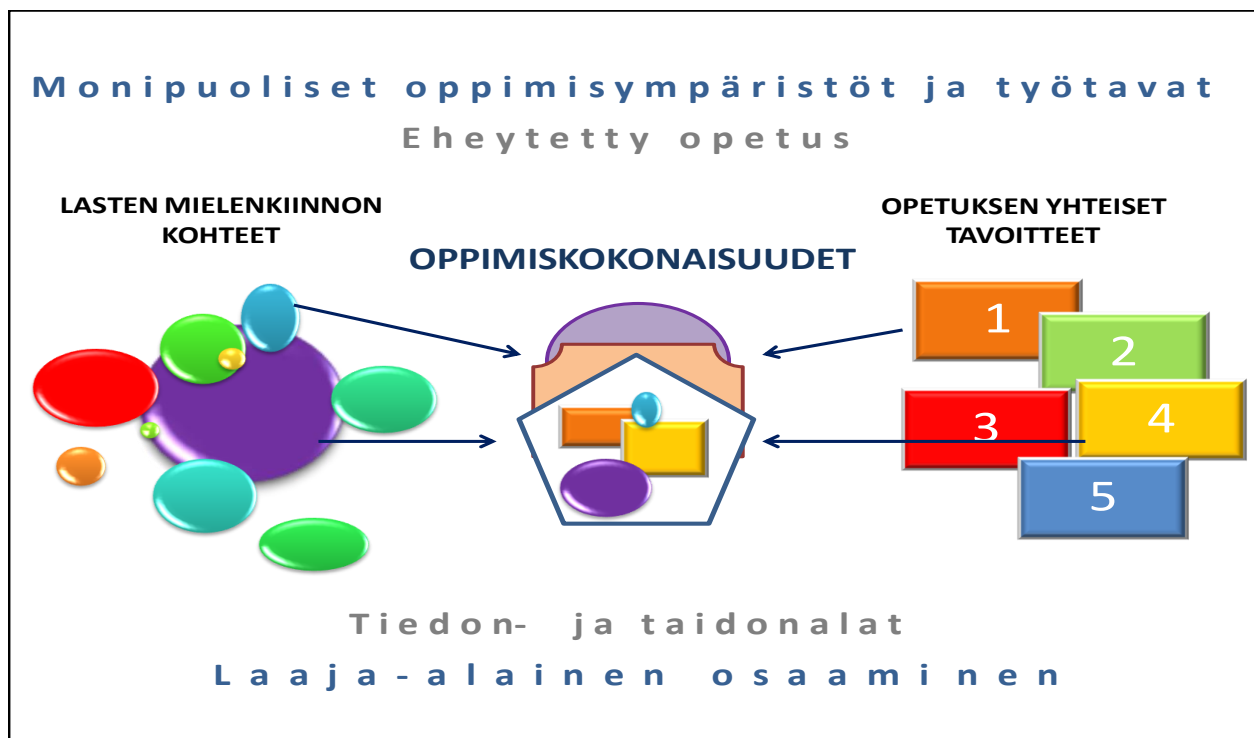

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuvio 1). Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Kuvio 1. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

4.3.1 Tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet Raumalla

Pedagogisesti tarkoituksenmukaisten oppimiskokonaisuuksien muodostaminen (ks. Kuvio 1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014) tapahtuu kasvattajien ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä. Lähtökohtana on, että esiopettaja tuntee esiopetuksen yleiset tavoitteet ja erilaiset työtavat. Lasten leikkejä, toimintaa ja keskinäisiä keskusteluja havainnoimalla, lapsia haastatteleamalla ja heidän kanssaan keskustellen sekä huoltajia kuullen esiopettaja saa tietoa lasten mielipiteistä ja mielenkiinnonkohteista sekä lasten kehitystasosta. Kasvattajien ja lasten yhdessä ideoimissa ja toteuttamissa oppimiskokonaisuuksissa yhdistyvät kasvattajien tiedot esiopetuksen tavoitteista ja lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen kehitystarpeista sekä lasten mielenkiinnonkohteet. Kyseessä on oppimisprosessi, jossa opetus pohjautuu eheyttämiseen ja jossa kaikki voivat oppia uusia tietoja ja taitoja, kasvattajan ohjatessa oppimista tavoitteiden suuntaisesti kannustaen, rohkaisten, kuunnellen, kysellen ja tutkien sekä ihmetellen yhdessä lasten kanssa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 on ryhmitelty yhteiset tavoitteet viideksi kokonaisuudeksi, jotka ovat: ilmaisun monet muodot, kielen rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan ja kehityn. Näihin liittyvät paikalliset tarkennukset ovat kunkin kokonaisuuden lopussa.

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvioidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

4.3.1.1 Ilmaisun monet muodot Raumalla

- vierailut Rauman taidemuseoon ja muihin museoihin
- osallistuminen Lasten kulttuuriviikon tapahtumiin ja Rauman teatterin esityksiin
- tutustutaan joihinkin raumangälisiin lauluihin

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kielisiin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnustamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

4.3.1.2 Kielen rikas maailma Raumalla

- *Rauman giäleen tutustuminen, sadut ja raumalaisten kirjailijoiden tekstit*
- *suuraakkosiin tutustuminen*
- *kielellisten taitojen harjoittelussa käytettävät materiaalit*

Oiva 6v.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään **historiallisesta** ja **yhteiskunnallisesta** sekä **etiikan** ja **katsomusten** näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajan-kohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen

liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylelle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

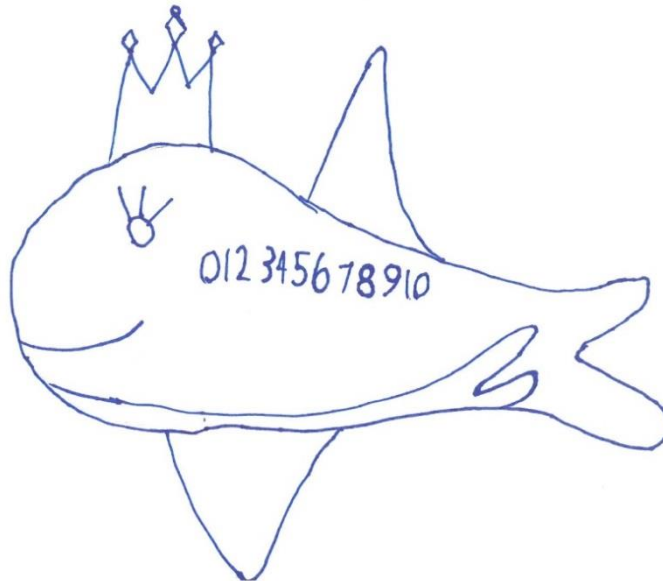
Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liitty-

viä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Jenny 6v.

4.3.1.3.1 Minä ja meidän yhteisömme Raumalla

- Rauman historiaan ja Vanhaan Raumaan tutustuminen
- Rauman kulttuuriperintöön tutustuminen: Rauma-päivä 17.4., perinneruuat (lapskoussi ja Rauman piparit), Rauman pitsi
- mahdollinen yhteistyö kolmannen sektorin eri toimijoiden kanssa
- yhteistyö Rauman seurakunnan kanssa katsomuskasvatuksen kysymyksissä (esim. kristilliset juhlahäät ja niihin liittyvät tapahtumat)

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä

kokeilemalla ja päättelämällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnon-suojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

4.3.1.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni Raumalla

- numeromerkkeihin (0-9) tutustuminen
- Rauman ympäristöön tutustuminen (esim. lähimetsät, meri, Sammallahtenmäki)
- Rauman varhaiskasvatuksen kestävä kehityksen opas käytössä toimintaa suunniteltaessa

Allu 6v

Kasvan ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisuudesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehohallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.3.1.5 Kasvan ja kehityn Raumalla

- *hyviin tapoihin ohjaaminen*
- *arjen pieniin askareisiin osallistuminen*
- *erilaisiin perinne- ja pihaleikkeihin/peleihin tutustuminen*
- *lähiliikuntapaikkojen hyödyntäminen*

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä.⁵¹ Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

⁵¹ Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistetaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielen opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä⁵².

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielen opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieltä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielen taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien

⁵² Perusopetuslaki 5 § 1 mom. (1707/2009) ja Perusopetusasetus 3 § 3 mom. (363/2015)

kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädettyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaa-kumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädettyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen

4.4.1 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä Raumalla

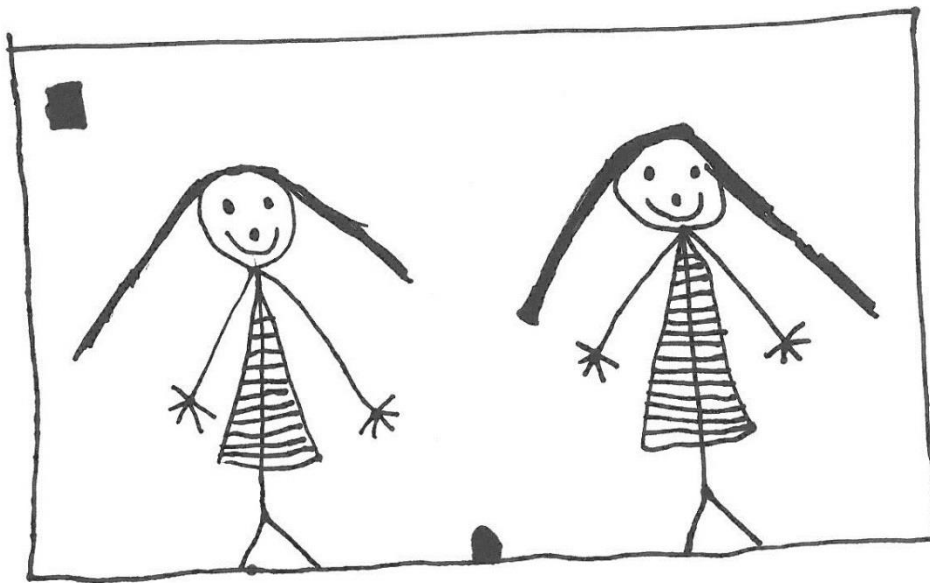
Raumalla maahanmuutto on pitkään ollut työperäistä ja suuri osa maahanmuuttajista on saapunut Euroopan maista. Maailman tilanteen muuttumisen myötä maahanmuuttajia saapuu tällä hetkellä myös Lähi-Idän, Afrikan ja Aasian maista. Raumalla maahanmuuttajalasten esiopetus järjestetään lapsen suomen kielen osaamisen perusteella joko tavallisessa suomenkielisessä esiopetusryhmässä tai integroidussa valmistavan esiopetuksen ryhmässä, joka toimii vuorohoitoyksikkö Rinkelin alaisuudessa Nanun koulussa. Ryhmässä on enintään 7 paikkaa maahanmuuttajalapsille ja ryhmän koko on 14 lasta. Em. ryhmässä opetus tapahtuu täysin suomen kielellä. Vain Englanninkielisessä lastentarhassa opetuskielenä on osittain englanti.

Maahanmuuttajalasten esiopetus järjestetään yleisten esiopetuksen periaatteiden mukaisesti, kulttuuriset erityispiirteet huomioiden. Opetuksessa painottuu suomi toisena kielenä opetus ja lapsen oman kult-

tuuritaustan tukeminen. Opetuksessa keskitytään lapsen sanavaraston kasvattamiseen, lapsen kuulemiseen ja oman ilmaisun tukemiseen, suomen kielen ymmärtämiseen, käsitteiden hallintaan, esiopetuksen sisältöihin, yleisiin kouluvalmiuksiin sekä vahvan itsetunnon rakentamiseen kaksikielisenä ja -kulttuurisena yksilönä. Opetuksen tavoitteena on antaa lapselle sellaiset suomen kielen perustaidot, jotka auttavat lasta toimimaan suomenkielisessä kieliympäristössä.

Maahanmuuttajalapsia koskevissa yhteistyöneuvotteluissa heidän huoltajiensa kanssa käytetään tarvittaessa tulkkaukspalveluja. Perheiden kanssa keskustellaan siitä, miten he haluavat kulttuurinsa tulevan huomioituksi ja nähdyksi esiopetuksen arjessa.

Raumalla maahanmuuttajalasten opetuksen tueksi on kasvattajien käyttöön tehty ”Ol niingon gotonas” – Monikulttuurisuus Rauman varhaiskasvatuksessa -käsikirja 2014. Materiaalipaketti sisältää tietoa liittyen mm. monikulttuurisuuteen, pakolaisuuden erityiskysymyksiin, lapsen kielen kehitykseen ja suomen kielen opettamiseen sekä käytännön vinkkejä toimintaan monikulttuuristen lasten ja heidän huoltajiensa kanssa.

Ella 6v.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä⁵³. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksi oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

⁵³ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

5.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Raumalla

Esiopetusvuosi on oppimisen tuen näkökulmasta perusopetukseen siirtymiseen valmistautumista. Esiopetuksessa lasten kasvua ja oppimista pyritään edesauttamaan löytämällä heidän vahvuuksiaan mutta myös havaitsemalla ja ratkaisemalla mahdollisia pienimuotoisia oppimisen haasteita sekä työstämällä suurempiin haasteisiin aktiivisesti tukea. Hyvän kasvun ja oppimisen mahdollistamiseksi ei kiinnitetä huomiota vain lapseen vaan oppimisympäristön monipuolisuuteen ja mahdollisuuksiin muuntua oppimistilanteisiin sopivaksi. Käytössä ovat ajanmukaiset ja saatavilla olevat opetuksen välineet tuen antamiseksi tasavertaisesti kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia, monipuolisia ja monimuotoisia tapoja opettaa toiminnallisuutta korostaen. Osallisuuden näkökulma otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Lapsen esiopettaja on aina lähtökohtaisesti vastuussa lapsen tuen tarpeen huomioimisessa opetuksessa ja hänen arvionsa mukaan tuen suunnittelun avuksi pyydetään erityislastentarhanopettaja.

Esiopetuksen työskentelyssä otetaan huomioon lapsi kokonaisuutena ja tehdään monialaista työtä oppimisen palaverien sekä oppilashuollollisten asioiden yhteydessä. Oppimisen tuki voi kulkea käsi kädessä oppilashuollollisen tarpeen kanssa ja siksi oppimisen tuen ja oppilashuollon yhteistyö on tarpeen.

Rauman esiopetuksessa tuen varhainen havainnointi ja riittävä tapauskohtainen tuki taataan nivelvaiheiden tehokkaalla tiedonsiirrolla, esiopetuksen alussa tehtävillä oppimiskartoituksilla, kaikille lapsille tehtävien oppimissuunnitelmien sekä huoltajien kanssa tehtävän tiiviin yhteistyön avulla. Sekä lapselta ja että huoltajalta kerätään palautetta oppimisen edistymisestä ja tuen riittävydestä. Heille myös annetaan palautetta oppimisen edistymisestä mahdollisimman konkreettisesti yksiköittäin kerättävien tietojen avulla.

Yhteistyö esiopetuksen nivelvaiheissa on olennaisen tärkeää, jotta tieto lapsen tuen tarpeesta siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta tulevaan kouluun. Raumalla molemmissa nivelvaiheissa tietoa siirretään erityistä ja tehostettua tukea tarvitsevien lasten sekä tarpeen vaatiessa muidenkin kohdalla erikseen järjestettyjen nivelvaihepalaverien kautta. Lähettävä yksikkö huolehtii siitä, että vastaanottava taho kutsutaan mukaan palaveriin. Palaverit järjestetään yhteistyössä huoltajien kanssa ja niihin on mahdollista kutsua muitakin lapsen ja hänen perheensä kanssa työskenteleviä asiantuntijoita. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirryttäessä suositellaan huoltajille, että lähettävä yksikkö toimittaa kopiot varhaiskasvatussuunnitelmista tulevaan esiopetusyksikköön. Mikäli huoltaja ei halua kopioita toimitettavan suoraan yksiköiden välillä, annetaan tiedon siirtäminen tältä osin huoltajan tehtäväksi. Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen pedagogiset asiakirjat siirtyvät automaattisesti Wilma-ohjelman kautta tulevalle opettajalle. Esiopettajien tulee kertoa asiakirjojen siirtymisestä lasten huoltajille, mutta siihen ei tarvita suostumusta. Kummassakin nivelvaiheessa on tärkeää, että huoltaja saa tietoa tuen järjestämisestä ja siihen liittyvästä tietojen siirtymisen tärkeydestä. Mikäli lapsi siirtyy kouluun yksityisestä esiopetuksesta, toisesta kunnasta tai muusta sellaisesta paikasta, jotka eivät kuulu Rauman kaupungin Wilma-verkkoon, pedagogiset asiakirjat toimitetaan tulevaan kouluun paperiversioidena.

Esiopettajan vastuulla on, että pedagogiset asiakirjat sisältävät ajantasaista tietoa, kun ne siirtyvät Wilman kautta perusopetukseen. Allekirjoitetut versiot jäävät lähettävän yksikön arkistoon.

Kaikille lapsille järjestetään tutustumismahdollisuus tulevaan esiopetusyksikköön. Yksiköt huolehtivat kutsukirjeen lähettämisestä sekä haluamiensa taustatietojen keräämisestä parhaaksi katsomallaan tavalla.

Perusopetukseen siirtyvällä lapsella on mahdollisuus tutustua tulevaan kouluunsa keväällä järjestettävänä kouluuntutustumispäivänä. Keväällä järjestetään myös huoltajille mahdollisuus tutustua lapsensa tulevaan kouluun.

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea⁵⁴. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Oppilashuolto).

5.2.1 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana Raumalla

Yhteistyö huoltajien kanssa esiopetusvuoden aikana on tiivistä. Kuulumisten vaihtamiseen ja kiireettömään kohtaamiseen pyritään aina, kun lapsia tuodaan tai haetaan. Syksyn vanhempainiltojen yhteydessä esitellään tuen mahdollisuuksia ja oppimissuunnitelmia tehdessä kohdataan huoltajat henkilökohtaisesti. Puolessa välissä esiopetusvuotta tehdään tarvittaessa väliarviointia lapsen oppimiseen liittyen ja keskustellaan huoltajan kanssa etenemisestä.

⁵⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012)

Taksikuljetuksessa olevien lasten huoltajien suhteen on huolehdittava kaikesta tiedottamisesta erikseen ja rohkaista heitä ottamaan yhteyttä esiopettajaan kaikissa mieltä askarruttavissa asioissa tai kuulumisten vaihdossa.

Tukea suunniteltaessa otetaan huomioon seuraavat asiat:

- *Lapsi ja huoltaja osallistetaan tuen suunnittelussa ja heidän näkemyksenä otetaan vastaan ymmärtäen ja kunnioittaen. Koti on vastuussa lapsen tukemisesta esiopetuksen ohella.*
- *Esiopettaja on aloitteellinen huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön suhteen ja kertoo vanhemmille heti, mikäli lapsen oppimisessa ja/tai kasvussa kohdataan haasteita.*
- *Tuen asioissa noudatetaan kasvatuskumppanuuden periaatteita, dialogisuutta, tilanteiden yhdessä arvioimista ja jaettua asiantuntijuutta*
- *Tukea suunniteltaessa pyritään löytämään ”yhteinen kieli” ja opastamaan lasta ja huoltajaa tuen mahdollisuuksista selkeästi ja ymmärrettävästi*
- *Keskustelun tarkoituksena on olla hienotunteista mutta rehellistä, jotta huoltaja saa kuvan lapsesta oppijana ja ryhmässä toimijana.*

Yhteistyöhön kuuluu esiopetuksen puolelta hyvä ja täsmällinen tiedottaminen, mutta yhteistyö ei voi koostua vain siitä. Tiedonkulun tulee olla kaksisuuntaista. Tuen suunnittelu tapahtuu henkilökohtaisina kohtaamisina, jollei sitä ole painavasta syystä tarkoituksenmukaista järjestää toisin. Sovitusti asiakirjoja voidaan toimittaa tutustuttaviksi tai kommentoitavaksi Wilma-ohjelman kautta.

5.3 Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

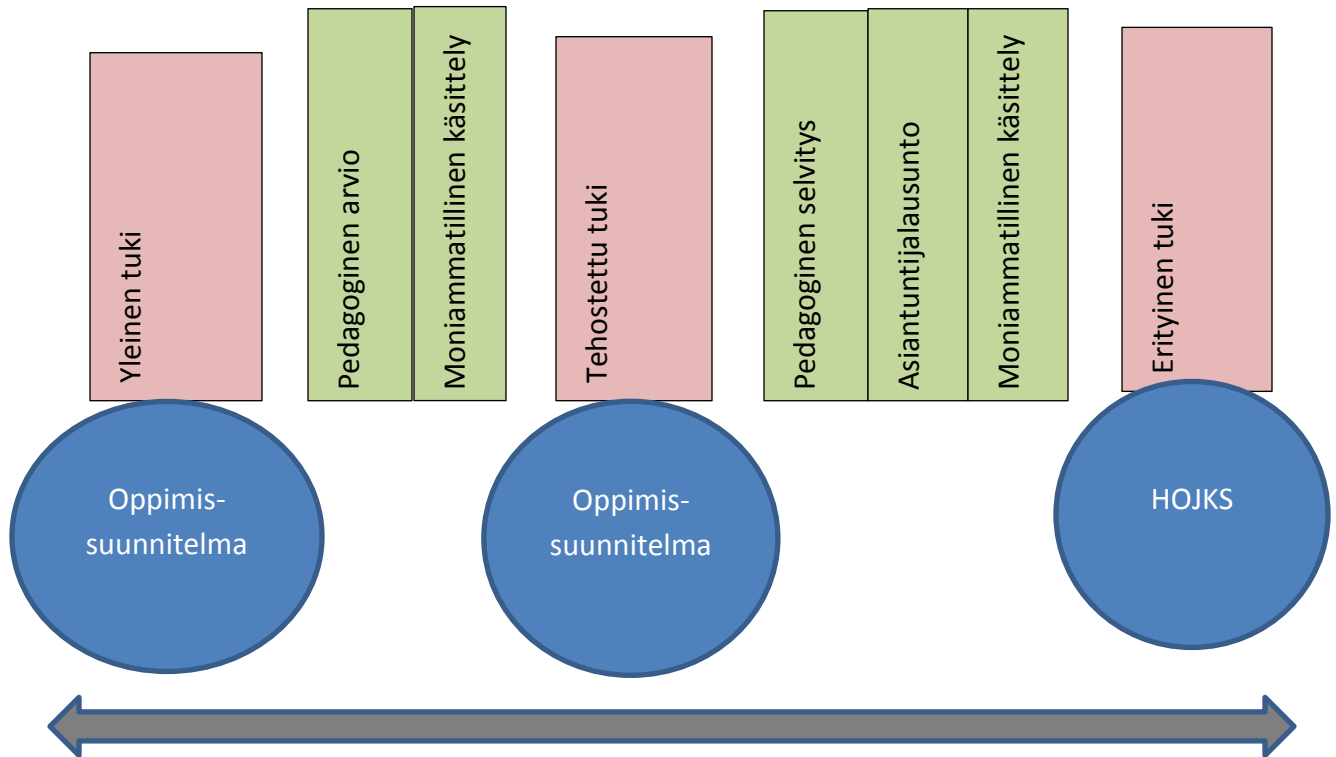
Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

5.3.1 Yleinen tuki Raumalla

*Yleinen tuki kuuluu kaikille esiopetuksen lapsille ja tukimuotona se on ensisijaisen tärkeä, koska siihen si-
joittuu varhaisen tuen tarpeen tunnistaminen. Yleisen tuen tehokkaalla käytöllä voidaan ehkäistä tuen*

tarpeen lisääntyminen. Yleinen tuki, sen toteuttaminen, jatkuva seuranta ja riittävyyden/sopivuuden arviointi ovat ensisijaisesti esiopettajan vastuulla. Sovitusti tukea voi toteuttaa joku muukin kuin lapsen oma esiopettaja ja erityislastentarhanopettajan konsultointi tuen kysymyksissä on mahdollista.

Seuraavassa kuvassa on esitetty tuen vaiheet, niissä eteneminen ja tuen dokumentoimiseksi tarvittavat asiakirjat.

Rauman esiopetuksessa kaikille lapsille tehdään oppimissuunnitelma, jonka avulla lapsen kasvun ja oppimisen tilannetta kartoitetaan. Oppimissuunnitelma on samalla myös yhteistyön väline kotien suuntaan, koska se tehdään aina tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa. Oppimissuunnitelma tehdään Wilma-ohjelmassa ja keväällä esiopettaja päivittää siihen huoltajien ja muiden mahdollisten yhteistyötahojen kanssa ajankohtaiset tiedot koulun aloittamista varten. Esiopettajan tulee tiedottaa huoltajille oppimissuunnitelman siirtymisestä automaattisesti lapsen tulevaan kouluun. Oppimissuunnitelman lisäksi esiopettaja voi merkitä antamansa tuen Wilmaan tukilomakkeelle.

Tukitoimina Rauman esiopetuksessa käytetään mm. seuraavia keinoja:

Osallisuus ja kuuleminen

- Lapsen osallisuus
- Huoltajat ovat aktiivisesti mukana edistämässä lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- Esiopetusryhmän kasvattajien tiimityö
- (Kiertävän) erityislastentarhanopettajan tuki
- Kasvun ja oppimisen tuen edellyttämä yhteistyö (oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden tuki)
- Oppimisen tuen ja nivelvaiheiden yhteistyötapaamiset
- Avustajapalvelut (erityis- ja ryhmäavustajat)
- Tulkkipalvelut

Pedagogiset ratkaisut

- Lapsilähtöinen pedagogiikka
- Oppimisympäristön suunnittelu ja muokkaaminen vastaamaan yksilöllisiä tarpeita
- Pienryhmätoiminta
- Toiminnan eriyttäminen
- Päivästrukturi
- Yhteisopettajuus
- Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiokeinojen käyttäminen
- Apuvälineet
- Osa-aikainen erityisopetus
- Laaja-alainen erityisopetus
- Joustavat ryhmittelyt

Esimerkkejä ja ideoita oppimisen tueksi

Ihmeelliset vuodet, Askeleittain, ohjeiden eriyttäminen/toistaminen/pilkkominen, tunnetaitojen/ sosiaalisten taitojen harjoittelu, kuvallinen toiminnanohjaus, konkretisoiminen, suujumppa, leikillis-pelillinen opiskelu ja oppiminen, oppimispelit, toiminnallisuus opetuksessa, vertaistuki, ”monikanavainen harjoittelu”, harjoituksia kahden kesken aikuisen kanssa, tavoitteiden korostaminen/läpikäyminen, rauhoittaminen/ pysäyttäminen, muistituki, liikennevalot, tehtävien jakaminen osavaiheisiin, oppimaan oppimisen vahvistaminen, uudelleen ohjaus tehtävien pariin, kynäotetuet, tyyny pepun alla jne.

5.4. Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti⁵⁵. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa⁵⁶. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

⁵⁵ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

⁵⁶ Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan⁵⁷. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa⁵⁸. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta

⁵⁷ Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

⁵⁸ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5.4.1 Tehostettu tuki Raumalla

Tehostettu tuki aloitetaan lapselle, jos hänen tuen tarpeensa on jatkuvaa ja/tai se sisältää useita tukimuotoja. Tehostetun tuen aloittaminen suunnitellaan yksilökohtaisesti, yleensä esiopettajan asiantunteemukseen perustuen ja sitä toteutetaan pääsääntöisesti lapsen omassa ryhmässä. Ennen tehostetun tuen aloittamista lapsen on täytynyt saada yleistä tukea, sillä tehostettu tuki ei ole koskaan ensisijainen tuen muoto.

Tehostetun tuen aloittamisesta päätetään esiopetusyksiköissä moniammatillisesti ja huoltajan kanssa yhteistyötä tehden. Allekirjoitettu ja hyväksytty pedagoginen arvio toimii tehostetun tuen päätöksenä. Tuen järjestämisestä vastaa esiopettaja. Hän seuraa ja arvioi tuen sopivuutta/riittävyttä ja huolehtii oppimissuunnitelman päivittämisestä ja/tai siihen liittyvän ryhmän kokoamisesta. Tarpeen vaatiessa hän voi aina konsultoida erityislastentarhanopettajaa.

Rauman perusopetuksessa tehostetun tuen ryhmänä toimii starttiluokka Karin koulun yhteydessä. Mikäli lapselle suunnitellaan koulutien aloittamista starttiluokalla, on hänelle esiopetusvuoden aikana tehtävä tehostetun tuen päätös ja siihen kuuluvat asiakirjat.

5.5 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta⁵⁹. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

⁵⁹Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys⁶⁰. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.⁶¹

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

⁶⁰ Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki 34, 35 ja 36 § (434/2003)

⁶¹ Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010)

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös⁶². Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa⁶³. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti⁶⁴. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen⁶⁵. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla⁶⁶. Päätös on aina perusteltava⁶⁷. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten⁶⁸. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidentettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.⁶⁹ Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdolli-

⁶² Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

⁶³ Perusopetuslaki 17 § 3 mom (642/2010)

⁶⁴ Hallintolaki (434/2003)

⁶⁵ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

⁶⁶ Perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

⁶⁷ Hallintolaki 45§ 1mom. (434/2003)

⁶⁸ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

⁶⁹ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

sesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaisesti⁷⁰. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

⁷⁰ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin⁷¹. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta.⁷² Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelutaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen.⁷³ Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta.⁷⁴ Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyt oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuu lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja konnaistilanteen perusteella.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin⁷⁵ eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

⁷¹ Perusopetuslaki 25 § 2 mom. (628/1998)

⁷² Perusopetuslaki 9 § 2 mom. (628/1998)

⁷³ Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

⁷⁴ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 2-3 mom. (1040/2014)

⁷⁵ Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

5.5.1 Erityinen tuki Raumalla

Eriyiseen tukeen turvaudutaan silloin, kun muiden tuen muotojen ei katsota riittävän lapsen suoriutumiseksi esi- ja perusopetuksen oppimistavoitteista tai kun lapsen opetus on muista painavista syistä aiheellista järjestää kokoaikaisesti erityisopetuksen ryhmässä. Kokoaikaista erityisopetusta annetaan integroiduissa erityisryhmissä. Erityislastentarhanopettaja voi antaa erityisopetusta suunnitellusti myös muissa esiopetusryhmissä. Pyrkimyksenä on, että erityisen tuen tarpeita täytetään kaikissa esiopetusryhmissä niin paljon kuin mahdollista.

Päätöksen erityisen tuen aloittamisesta tai lopettamisesta tekee perusopetusjohtaja pedagogisen selvityksen ja asiantuntijalausunnon pohjalta. Yleensä päätös on tehtynä jo ennen esiopetusvuoden alkamista. Mikäli esiopetusvuoden aikana ilmenee tarvetta siihen, että lapsi aloittaa koulunkäyntinsä erityisopetuksen ryhmässä, pedagoginen selvitys laaditaan esiopetuksessa valmiiksi. Erityisen tuen toteuttaminen, suunnitteleminen ja arviointi kuuluvat sekä esiopettajalle että erityislastentarhanopettajalle. Yhteistyöstä sovitaan tapauskohtaisesti. Opetus toteutetaan HOJKS:n mukaisesti. Tuen tarvetta ja lapsen kehittymistä arvioidaan kokoaikaisesti ja tarpeen mukaan asiantuntijat voivat seurata lapsen opetusta ryhmässä.

Pidennetty oppivelvollisuus

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisen tuen piiriin kuulumisesta tehdään lapselle ennen perusopetukseen siirtymistä. Päätöksen tekee perusopetusjohtaja. Päätöstä edeltävät tutkimukset, joihin lapsi yleensä ohjautuu päiväkodin tai neuvolan havainnoinnin perusteella. Lapsen opetus esiopetuksessa suunnitellaan hänen tarpeidensa mukaan yksilökohtaisesti joko tavalliseen esiopetusryhmään integroituna tai integroidussa erityisryhmässä.

Pidennetyt oppivelvollisuuden tapauksissa yhteistyön esiopetuksen, kodin ja muiden asiaankuuluvien yhteistyötahojen, kuten terveydenhuollon asiantuntijoiden, kanssa tulee olla vahvaa ja sitoutunutta. Erityisesti nivelvaiheissa yhteistyö tulee mieltää pitkäkestoiseksi, saattaen vaihtamiseksi lapsen tarpeiden mukaan. Esiopetuksen tulee tarjota sekä lapselle että huoltajille tietoa ja tukea muutostilanteissa.

Opetus tavoitteineen, sisältöineen ja menetelmineen määritellään lapsen HOJKS:ssa.

5.5.2 Pedagogiset asiakirjat Raumalla

Kaikki pedagogiset asiakirjat täytetään Raumalla Wilma-ohjelmassa ja tallennetaan Wilma-ohjelmaan. Asiakirjoista otetaan tuloste allekirjoituksia varten ja alkuperäiset allekirjoituksilla varustetut asiakirjat säilytetään esiopetusyksikön lukollisessa arkistossa. Tarvittaessa, lain puitteissa kopioita voidaan toimittaa eteenpäin, ei kuitenkaan koskaan alkuperäisiä kappaleita. Poikkeuksen tähän sääntöön tekee peda-

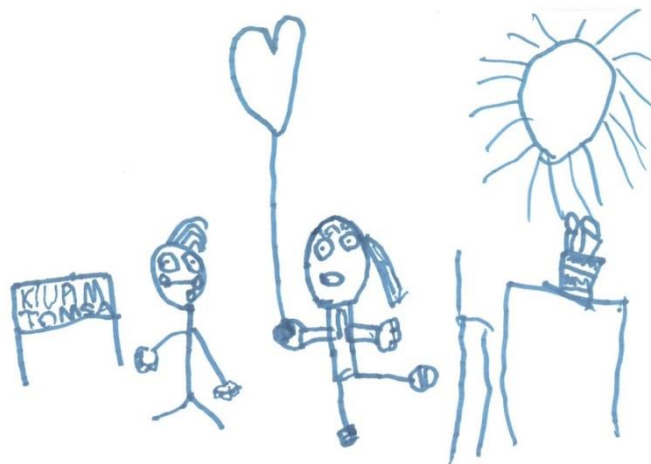
goginen selvitys, joka lähetetään päätöksen tekoa varten alkuperäisenä perusopetusjohtajalle, jonka jälkeen selvitykset talletetaan koulupsykologien arkistoon.

Pedagoginen arvio ja pedagoginen selvitys sisältävät aina moniammatillisen käsittelyn. Sovitusti moniammatillinen konsultaatio voi tapahtua puhelimitse, jos konsultaation antaja sen hyväksyy. Moniammatillisesta käsittelystä tulee aina merkintä asiakirjoihin. Päävastuu pedagogisista asiakirjoista on lapsen esiopettajalla. Vastuu siirtyy erityislastentarhanopettajille siltä osin, kun asiakirjat koskevat lasta, joiden opetuksen suunnittelussa erityislastentarhanopettaja on merkittävässä määrin mukana. Erityislastentarhanopettajaa, oppilashuollollista henkilöstöä tai muita esiopettajia voi tarpeen mukaan aina konsultoida.

Apua pedagogisten asiakirjojen täyttämiseen saa esiopetusyksikköihin jaetusta ohjelehtisestä ”Näin täytän pedagogisia asiakirjoja”. Ohje löytyy myös sivulta: <https://peda.net/rauma/tjeth/wjpa>. Asiakirjoja täytettäessä on otettava huomioon, että kaiken tarvittavan tiedon on oltava itse asiakirjoissa eikä pelkkä viittaus aiempiin/ olemassa oleviin asiakirjoihin riitä. Esiopetusyksikön johtaja vastaa asiakirjojen viimeisenä allekirjoittajana sisällön oikeellisuudesta ja riittävydestä, kuten myös siitä että tuen järjestelyt ja asiakirjat hoidetaan asiaankuuluvalla tavalla heidän yksiköissään. Esioppilaiden oppimissuunnitelmat ja HOJKS:t on vuosittain oltava tehtynä lokakuun loppuun mennessä.

Rauman esiopetuksessa pedagogiset asiakirjat pidetään luonteeltaan sellaisina, että ne sisältävät vain opetuksen järjestämisen kannalta välttämätöntä tietoa, jolloin niiden sisältämä tieto voidaan ilman suostumusta siirtää toiseen esiopetusyksikköön tai lapsen tulevaan kouluun. Pedagogisiin asiakirjoihin ei kirjata oppilashuollollista asiasisältöä ja niihin kirjatut tiedot perustuvat aina viimeisimpään tietoon ja tilanteisiin. Pedagoginen selvitys tehdään niin pitkälle kuin mahdollista yhteistyössä neuvolan psykologin tai muun asiasta lausunnon antavan tahon kanssa siten, että pedagoginen selvitys ja (psykologin) lausunto eivät olisi ristiriidassa keskenään. Lapsen siirtyessä esiopetuksesta erityisopetuksen ryhmään perusopetuksessa, hänelle tehdään pedagoginen selvitys valmiiksi esiopetuksessa.

Pedagogisen selvityksen osana on huoltajan kuuleminen. Se toteutetaan huolellisesti aina pedagogista selvitystä tehdessä. Huoltajalle tehdään selväksi, miksi heitä kuullaan ja mikä merkitys kuulemisella on erityiseen tukeen siirtymisessä. Kuulemisen esiopetuksessa suorittavat ne henkilöt, jotka ovat vastuussa selvityksestä kokonaisuudessaan. Kuulemisesta täytetään erillinen lomake.

Fanny 6v.

5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa⁷⁶. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

5.6.1 Osa-aikainen erityisopetus Raumalla

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikissa Rauman esiopetusyksiköissä. Osa-aikaista erityisopetusta antaa pääsääntöisesti erityislastentarhanopettaja ja se suunnitellaan tiiviinä yhteistyönä lapsen oman esiopettajan kanssa. Osa-aikainen erityisopetus tapahtuu yleensä muun esiopetuksen yhteydessä päiväkodissa tai integroidussa erityisryhmässä. Opetus voi olla jaksottaista ja monella tapaa joustavaa, lapsen tarpeita mukailevaa. Osa-aikaista erityisopetusta tarvitaan yleensä, kun haasteita aiheuttavat kielen viivästymät, puheen tuottaminen, tarkkaavaisuus, keskittyminen, motoriikka, hahmottaminen, aistitoiminnot tai sosiaalinen vuorovaikutus.

Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikissa tuen vaiheissa ja siitä tiedotetaan aina lapsen huoltajaa. Tiedotuksesta vastaa osa-aikaista erityisopetusta antava opettaja. Osa-aikainen erityisopetus merkitään aina lapsen oppimissuunnitelmaan.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla⁷⁷. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden

⁷⁶ Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

⁷⁷ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkausmenetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

5.6.2 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet Raumalla

Esiopettaja ottaa työtään suunnitelleessaan huomioon, mikäli hänellä on ryhmässään lapsia, jotka tarvitsevat opetukseen osallistumiseksi palveluita tai apuvälineitä. Palveluita ja apuvälineitä on oltava saatavilla riittävästi ja oikea-aikaisesti. Apuvälineiden käyttämisestä opetuksen yhteydessä neuvotellaan esiopetusyksikkökohtaisesti yhteistyötahoja kuunnellen. Palvelut ja apuvälineet voivat kuulua osana kaikkiin tuen vaiheisiin ja suunnitelmat niiden käytön suhteen tulee näkyä oppimissuunnitelmassa tai HOJKS:ssa.

Rauman esiopetuksessa kuulovammaisen tai kielellisen erityisvaikeuden takia tukea tarvitsevan lapsen opetus voidaan järjestää integroidussa erityisryhmässä. Ryhmiä on kaikkiaan kuusi ja kaikissa niissä voidaan opetuksessa käyttää tarpeen mukaan tukiviittomia.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää opetuksen järjestäjä. Päätöksenteon tukena käytetään asiantuntijalausuntoja sekä kiertävien erityislastentarhanopettajien ja erityislastentarhanopettajien asiantuntemusta. Vuosittain esiopetusta edeltävänä keväänä tehdään käytettävissä olevien tukiresurssien kohdentamista koskeva kokonaissuunnitelma.

6. Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijaan esiopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetussyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä⁷⁸.

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus⁷⁹.

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää⁸⁰. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuollona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon⁸¹. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Esiopetuksen toteuttamiseen kuuluvasta kasvun ja oppimisen tuesta määrätään perusteiden luvussa 5⁸².

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa

⁷⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 1 § 3 mom.

⁷⁹ YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

⁸⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

⁸¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 1 - 2 mom.

⁸² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 6 §

siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus⁸³. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset⁸⁴. Esiopetussyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetussyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetussyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla⁸⁵. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina⁸⁶. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla⁸⁷. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa⁸⁸.

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja⁸⁹. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetussyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia⁹⁰.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano⁹¹. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

⁸³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 1 mom.

⁸⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

⁸⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 ja 2 mom.

⁸⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 3 mom. ja terveydenhuoltolaki (1326/2010) 15 §

⁸⁷ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

⁸⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 15 § ja 17 §

⁸⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 11 § 1 - 2mom.

⁹⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 25 §

⁹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 14 § 1 - 4mom.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdes- sä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppi- lashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palve- luiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu⁹². Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallis- tuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seura- taan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiope- tusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.⁹³ Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvin- vointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hy- vinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin⁹⁴, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin so- siaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuus- den varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laa- tii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkal- la esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallis- tuneiden huoltajille.⁹⁵

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäi- syä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esi- opetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkas- tuksissa⁹⁶.

⁹² Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

⁹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 mom.

⁹⁴ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

⁹⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013)

⁹⁶ Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelu- terveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.⁹⁷

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen⁹⁸. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti⁹⁹. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä.¹⁰⁰ Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta¹⁰¹.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:¹⁰²

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma

⁹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 1 mom.

⁹⁸ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

⁹⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

¹⁰⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 1 ja 2 mom.

¹⁰¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 26 § 3 mom.

¹⁰² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 - 4 mom.

- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos siviiliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.¹⁰³

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.¹⁰⁴

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.¹⁰⁵

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi¹⁰⁶. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot¹⁰⁷. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydetävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta¹⁰⁸. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä.¹⁰⁹

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee myös oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa¹¹⁰. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

¹⁰³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 5 mom.

¹⁰⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom.

¹⁰⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

¹⁰⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 2 mom.

¹⁰⁷ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

¹⁰⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 3 mom.

¹⁰⁹ Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (1288/2013)

¹¹⁰ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus¹¹¹
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta¹¹²
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma¹¹³.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

6.5 Oppilashuolto Raumalla

Rauman kaupungin esi- ja perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma on tämän esiopetussuunnitelman liitteenä.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen¹¹⁴. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa¹¹⁵.

7.1 Paikallisesti päätettävät asiat

¹¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

¹¹² Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

¹¹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 §

¹¹⁴ Perusopetuslaki 7 § (628/1998)

¹¹⁵ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkökohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen asettamissa¹¹⁶ rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat miten erityiseen kasvatustopilliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

¹¹⁶ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §